

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПОХОДЖЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
ОКРЕМИХ ІНСТИТУТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА**

рівень вищої освіти - третій (освітньо-науковий)

галузь знань - D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність - D8 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - за вибором

факультет - юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Мічурін Є.О., д.ю.н., професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри

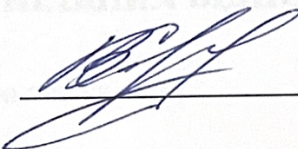
цивільно-правових дисциплін

Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Гарант освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Віталій СЕРЬОГІН

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2026 року, № 1

Голова методичної комісії
юридичного факультету

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Походження, становлення та розвиток окремих інститутів цивільного права» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії у галузі права за третім (освітньо-науковим) рівнем за спеціальністю D8 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння сутності та природи походження, становлення та розвиток окремих інститутів цивільного права, норм та принципів регулювання цивільно-правових відносин в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3-й	
Лекції	
16 год.	
Практичні, семінарські	
16 год.	
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
58 год.	
Індивідуальні завдання:	
10 год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у

сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.

СК07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

ПРН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

ПРН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу. здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

ПРН13. Використовувати практичний досвід прийняття виважених і обґрунтованих з точки зору правових вимог рішень як у стандартних, так і в нестандартних умовах юридичної діяльності.

ПРН14. Застосовувати на постійній основі деонтологічні правила і керівні принципи наукових досліджень в галузі права з урахуванням таких аспектів, як необхідність дотримання авторських прав, недоторканності приватного життя, професійної таємниці та належних дослідницьких практик тощо.

ПРН15. Формулювати і вирішувати завдання, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

1.8. Пререквізити: Теорія права та держави. Цивільне право (загальна частина). Цивільне право (особлива частина). Господарське право. Цивільний процес. Господарський процес.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права

Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні. Здійснення цивільних прав.

Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб

Вчення про осіб у приватному праві. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи. Походження, становлення та розвитку окремих інституту держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.

Тема 3. Походження, становлення та розвиток вчення про право власності

Походження, становлення та розвиток доктрини права власності. Правова природа та основні положення. Обмеження права власності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори

Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення. Обмеження у договірному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність

Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення. Обмеження цивільної відповідальності. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права

Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення. Обмеження у інтелектуальному праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права

Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.

Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права

Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення. Канонічне право: цивільно-правові аспекти(історія та сучасність). Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лб	інд	с.р.		л	с	лб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	11	2	2			7						
Тема 2. Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	11	2	2			7						
Тема 3. Походження,	11	2	2			7						

становлення та розвиток вчення про право власності												
Тема 4. Походження, становлення та розвиток вчення про договори	11	2	2			7						
Тема 5. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	11	2	2			7						
Тема 6. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	11	2	2			7						
Тема 7. Походження, становлення та розвиток спадкового права	11	2	2			7						
Тема 8. Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	13	2	2			9						
Усього годин	90	16	16			58						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права	2
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб	2
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності	2
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори	2
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність	2
6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права	2
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права	2
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Значення походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
2.	Походження, становлення та розвиток вчення про осіб (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
3.	Походження, становлення та розвиток вчення про право власності (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
4.	Походження, становлення та розвиток вчення про договори (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
5.	Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність (опрацювання додаткової літератури за темою)	7

6.	Походження, становлення та розвиток інтелектуального права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
7.	Походження, становлення та розвиток спадкового права (опрацювання додаткової літератури за темою)	7
8.	Походження, становлення та розвиток інших інститутів цивільного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	9
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Індивідуальне завдання виконується в формі **реферату**. Реферат передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни; розвиток навичок самостійної роботи із законами, нормативно-правовими актами та іншими літературними джерелами. Реферат повинен відповідати вимогам до структури, оформлення та змісту, наведеним нижче.

Реферат має складатися із трьох частин: вступу, аналітичної частини та висновків.

Вступ реферату повинен містити загальні положення щодо актуальності дослідження, прізвища та назви основних праць провідних фахівців у досліджуваній сфері та окреслювати поставлене наукове завдання.

В аналітичній частині реферату аспірант має навести думки фахівців із питання, що досліджується, висловити власне ставлення до цих думок, обґрунтувати свої доводи та дослідити окреслене у вступі наукове завдання. Аналітична частина може складатися з кількох підрозділів.

У висновках реферату повинні міститись основні результати проведеного дослідження, розв'язання наукового завдання.

Реферат має містити загальний огляд думок фахівців у сфері сімейного права. Обов'язковою вимогою до змісту реферату є наявність юридичного аналізу теми або аналізу правових відносин, які складаються стосовно відповідних об'єктів. Рекомендується посилається у рефераті на практику вирішення сімейних спорів.

Обсяг реферату повинен становити від 20 до 25 сторінок, текстовий редактор - Word, формат сторінки - А4 (297x210 мм), орієнтація - книжкова, поля - 25 мм, гарнітура - Time New Roman, кегель - 14, міжрядковий інтервал - 1,5.

Аспірант має використати не менше 10 джерел, у тому числі літературні наукові твори, судову практику, але не враховуючи законодавство

Цитування у тексті виділяються лапками у разі використання мови оригіналу. Якщо аспірант здійснює переклад оригінального джерела, перед уривком такого тексту повинне бути зазначене його прізвище та ініціали автора, а наприкінці уривку має стояти посилання. Посилання у тексті оформлюються у квадратних дужках.

Наприклад: [2, с. 56], де перше число означає порядковий номер у списку використаних джерел, друге - номер сторінки.

Аспірант може обрати одну із представлених тем рефератів.

Теми рефератів

1. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову відповідальність: основні положення.
2. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи.
3. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи.
4. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права.
5. Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів аспірантів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться в форматі заліку.

Максимальна сума балів, яку може набрати аспірант при складанні заліку з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати аспірант при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до підсумкового контролю

6. Роль походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності.
7. Сучасний стан новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки в Україні.
8. Здійснення цивільних прав.
9. Вчення про осіб у приватному праві.
10. Походження, становлення та розвитку інституту фізичної особи.
11. Походження, становлення та розвитку інституту юридичної особи.
12. Походження, становлення та розвитку окремих інститутів держави, територіальних громад як суб'єктів цивільного права.
13. Представники цивільної науки – автори праць щодо походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб.
14. Втілення тенденцій походження, становлення та розвитку окремих інститутів цивільного права вчення про осіб у законодавство.
15. Походження, становлення та розвиток доктрини права власності.
16. Правова природа та основні положення.
17. Обмеження права власності.
18. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про право власності.
19. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
20. Походження, становлення та розвиток доктрини цивільно-правових договорів. Правова природа та основні положення.
21. Обмеження у договірному праві.
22. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про договори.
23. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.
24. Походження, становлення та розвиток вчення про цивільно-правову

відповідальність: основні положення.

25. Обмеження цивільної відповідальності.

26. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність.

27. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

28. Походження, становлення та розвиток інтелектуального права: основні положення.

29. Обмеження у інтелектуальному праві.

30. Представники цивільної науки – автори праць щодо новітніх тенденцій розвитку інтелектуального права.

31. Втілення новітніх тенденцій розвитку цивільно-правової науки у законодавство.

32. Походження, становлення та розвиток спадкового права: основні положення. Обмеження у спадковому праві.

33. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку спадкового права.

34. Втілення новітніх тенденцій розвитку спадкового права у законодавство.

35. Походження, становлення та розвиток інших інститутів: основні положення.

36. Канонічне право: цивільно-правові аспекти (історія та сучасність).

37. Обмеження у цивільному праві: концептуальні положення.

38. Представники цивільної науки – автори праць щодо розвитку окремих інститутів цивільного права.

39. Втілення новітніх тенденцій розвитку окремих інститутів цивільного права у законодавство.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав аспірант за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Індивідуальне завдання	Разом	Залік	Сума
T1-T5				
40	20	60	40	100

Для допуску до складання екзамену здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи,

індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проектних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних, проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Критерії оцінювання відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- аспірант активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- аспірант активно працює протягом практичного заняття;

- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- аспірант на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, причому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- аспірант виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- аспірант припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Оцінювання індивідуального завдання здійснюється відповідно до наступних критеріїв:

1. результати індивідуального завдання аспіранта фрагментарні, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення – 0 балів

2. аспірант розкриває основні положення теми індивідуального завдання, виконує завдання за зразком, володіє елементарними навичками – 1-12 балів.

3. аспірант розкриває у роботі істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Презентація роботи аспіранта логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень – 13-17 балів.

4. знання аспіранта з обраної теми індивідуального завдання є глибокими, міцними, системними; аспірант вміє застосовувати їх для виконання науково-практичних завдань, наукова діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати правові ситуації, факти, виявляти і відстоювати власну позицію – 18-20 балів.

Критерії оцінювання залікової роботи

Залікова робота виконується у письмовій формі та складається із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	зараховано
70-89	зараховано
50-69	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Антологія української юридичної думки: У 10 т. Т. 6.: Цивільне право. К.: Юридична книга, 2003. 584 с.
2. Дзера О.В. Цивільно-правова наука і практика: збірник науково-правових (консультативних, експертних) висновків. Київ: Алерта, 2023. 572 с.
3. Нетипові об'єкти : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 266 с.
4. Орлов І.П., Кухарев О.Є. Правочини в сфері спадкового права: монографія. К.: Алерта, 2013. 270 с.

Допоміжна література:

1. Амельченко В. Сутність юридичної особи в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 2. С. 27-29.
2. Антонюк О. Право на самозахист учасників цивільних правовідносин – ще один крок у напрямі ствердження людини найвищою соціальною цінністю. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 98-102.
3. Безсмертна Н. Межі здійснення права приватної власності в Україні. *Право України*. 2002. № 6. С. 53-57.
4. Берестова І. Є. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави в підприємницькій діяльності: монографія / І. Є. Берестова, В. І. Бобрик; за заг. ред. О. Д. Крупчана. К.: НДППіП, 2006. 150 с.
5. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 1999. 544 с.
6. Бондаренко Л. До питання цивільно-правової відповідальності юридичних осіб публічного права. *Право України*. 2006. № 7. С. 100-103.
7. Горбась Д. Сутність здійснення суб'єктивного цивільного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 27-29.
8. Марусяк, Л. (2023). Цивільно-правова охорона публічних інтересів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*, (4(67), 25-31. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.4.4>.
9. Мічурін Є.О. Документування воєнних злочинів щодо пошкодження та руйнування будівель та правові механізми надання житла постраждалим. *Law & Society*. 2025. № 11. С. 145-151. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/issue/view/410>
10. Мічурін Є.О. Використання штучного інтелекту і академічна доброчесність:

приватно-правовий аспект. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2025. Вип. 40. С. 129-136. URL: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-13>.

11. Мічурін Є.О. Житлове право України: виклики сьогодення та реалії воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2025. Вип. 39. С. 235-240. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/24290>

12. Мічурін Є.О. Цивільно-правове регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». 2023. № 36. С. 115-121. URL: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-13>

13. Мічурін Є.О. Допоміжні репродуктивні технології: цивільно-правове регулювання. *Університетські наукові записки*. 2024. № 6. С. 4-12. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/102_4-12/408

14. Мічурін Є. О. Щодо дискусії про право власності на цифрову річ. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Право». 2024. Вип. 38. С. 116-123. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/24052/23085>

15. Мічурін Є.О. Смарт-контракт у приватному праві. *Форум Права*. 2025. № 81(1). С. 53–59. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.13923187>

16. Мічурін Є.О. Цифрова річ та інші цифрові блага як об'єкти цивільних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія Право. 2025. Вип. 88: ч. 1. С. 323-327. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/49.pdf>

17. Мічурін Є.О. Суб'єкти цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом, за законодавством ЄС та України. *Університетські наукові записки*. 2025. № 4. С. 4-13. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/106_4-13/431

18. Мічурін Є. О., Кожевникова В. О. Розуміння обмежень прав осіб у цивільному праві. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 71-74.

19. Мічурін Є., Малай М. Особливості обмежень, що виявляються у правах на чужі речі. *Нотаріат для вас*. 2013. №3 С. 36-44.

20. Мічурін Є.О. Захист від неправомірних обмежень майнових прав фізичних осіб. В кн. «Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав» / За заг. ред. О.Д. Крупчана, В.В.Луця : Монографія. К.: НДІ ППіП НАПрН України, 2012. С. 56-66.

21. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Людиноцентрична цивілістика: формування школи. *Часопис цивілістики*. 2025. Вип. 56. С. 5-14.

22. Слободян С. Обмеження дієздатності фізичних осіб: цивільно-правові проблеми: Коментарі та тлумачення законодавства. *Юридичний журнал*. 2004. № 1. С. 32-33.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group): <http://www.acquis-group.jura.uni-osnabrueck.de>

2. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law // Draft Common Frame of Reference (DCFR): http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en

3. The principles of european contract law: <http://www.jus.uio.no>

4. Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал» <http://www.lsej.org.ua/>

5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського: <http://irbisnbuv.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>

7. Офіційний вісник України: <http://ovu.com.ua/>

8. Юридичний журнал «Право України»: <http://pravoua.com.ua/>

9. Юридичний журнал «Форум права»: www.irbis-nbuv.gov.ua